

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3\(39\)-29-38](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3(39)-29-38)

УДК 330.3

JEL Classification: O10; O13

Алла Вячеславівна Холодницька

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління персоналом та бізнес-технологій
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: allakholidnytska@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-5563-3591>
ResearcherID: [JXK-0807-2024](https://orcid.org/0000-0001-5563-3591)

Ірина Іванівна Кичко

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління персоналом та бізнес-технологій
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: ira41215@ukr.net. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0002-1110-4177>
ResearcherID: [H-1753-2016](https://orcid.org/0000-0002-1110-4177)

Жанна Володимирівна Дерій

доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: jannet_d@ukr.net. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0003-3695-7202>
ResearcherID: [F-3828-2014](https://orcid.org/0000-0003-3695-7202)

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ СТАЛОСТІ

У статті обґрунтовано необхідність впровадження концепції циркулярної економіки. Доведено доцільність переходу до 10 базових принципів циркулярної економіки, що сприятиме ефективному використанню ресурсів, декарбонізації, впровадженню енергоощадних технологій, створенню нових робочих місць, підтримці місцевих виробників, утилізації відходів та зменшенню їх утворення. Авторами опрацьовані результати опитування експертів, що було проведене в межах Всесвітнього економічного форуму щодо сприйняття глобальних ризиків (GRPS) та імовірності їх виникнення. Систематизовані основні ризики для України. Запропоновані кроки для поступового переходу до циркулярної економіки, зокрема: мінімізація відходів, раціональне використання природних ресурсів та зменшення забруднення довкілля, адаптація до зміни клімату, інвестування в розвиток відновлювальних джерел енергії, створення умов для зменшення соціальної поляризації та створення здорового середовища для життя.

Ключові слова: циркулярна економіка; зелена економіка; зміна клімату; енергоефективність; декарбонізація; сталий розвиток; природні ресурси; збереження довкілля.

Рис.: 2. Табл.: 2. Бібл.: 13.

Постановка проблеми. Інтенсивне використання природних ресурсів, неефективність технологічних процесів і зростання матеріаломісткості, що зумовлює продукування значних обсягів відходів, забруднення земельних та водних ресурсів, викидів в атмосферу, призводить до отримання надприбутків сьогодні, натомість спричиняє виникнення проблем для економіки, виснаження природних ресурсів, недостатнє забезпечення населення матеріальними благами та скорочення тривалості і якості життя загалом. До того ж значне антропогенне навантаження на природні ресурси є однією з причин зміни клімату.

Статистичні дані актуалізують необхідність повторного використання ресурсів, зменшення відходів, адже лише 9 % видобутих матеріалів використовуються повторно. За даними досліджень європейських науковців, циркулярна економіка вже до 2025 року зможе забезпечувати щорічно приріст світового ВВП майже на 7 %. Використання принципів циркулярної економіки дозволяє оптимально утилізувати відходи, зменшити дефіцит природних ресурсів, зменшити негативний вплив на довкілля та досягти безпеки природокористування, особливо в період повоєнного відновлення, що є запорукою національної безпеки.

Аналіз останніх публікацій. Дослідження питань переходу до циркулярної економіки перебуває у фокусі уваги багатьох вітчизняних науковців. Т. Білоусько проаналізувала основні принципи циркулярної економіки та визначила необхідність реалізації циркулярної економіки на основі концепції 10R, що є більш ефективною у порівнянні зі стандартним підходом 3R [1]. Н. Горбаль, М. Мазурик, О. Микитин дослідили переваги циркулярної моделі економічного розвитку, серед яких інноваційні та ресурсоефективні способи виробництва та споживання; захист підприємств від дефіциту ресурсів та нестабільних цін; оптимальна утилізація відходів; зменшення негативного впливу на довкілля [3]. І. Зварич, О. Мініна, Н. Шадура-Никипорець у частині вивчення впливу циркулярної економіки на побудову нової моделі економіки та нового, екологічно стійкого суспільства [4; 8]. Н. Усата проаналізувала переваги циркулярної економіки в частині зменшення відходів, ефективного використання ресурсів, а також провела оцінювання економічних вигід та стимулювання інновацій, підкреслила важливість цього підходу для сталого розвитку, потенційний вплив на бізнес, суспільство та навколишнє середовище [12]. Л. Шимановська-Діанич, О. Корнелюк, Н. Павліха, Л. Кононенко В. Савченко, А. Карнаушенко досліджують концептуальні основи, позитивні та негативні сторони впровадження циркулярної економіки [7; 9; 10]. Становлять науковий інтерес дослідження О. Яценко, О. Швиданенко, Г. Швиданенко мають суттєві напрацювання щодо ролі циркулярної економіки в забезпеченні сталого розвитку країни в контексті євроінтеграції [13].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Попри значний науковий доробок, вважаємо, що сучасні підходи до функціонування циркулярної економіки відповідно до її основних принципів потребують більш поглибленого вивчення, зважаючи на постійні ризики зміни клімату, вичерпність ресурсів, а також нагальну потребу переходу до енергоощадних технологій. Вихід із ситуації вбачаємо в поступовому впровадженні базових принципів циркулярної економіки, що дозволить зменшити негативний вплив на довкілля, ефективно використовувати обмежені природні ресурси відповідно до Цілей сталого розвитку ООН, та стимулює впроваджувати ресурсозберігаючі технології у процесі виробництва та споживання.

Метою статті є розроблення пропозицій щодо впровадження принципів та циркулярної економіки з урахуванням актуальних ризиків в Україні для досягнення цілей сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Концепція циркулярної економіки в умовах сьогодення є дуже актуальною, оскільки, на відміну від лінійної економіки, вона передбачає радикально новий підхід до використання ресурсів у частині:

- збереження ресурсів (передбачається максимально ефективно використання ресурсів, що сприятиме зниженню навантаження на довкілля;
- зменшення відходів (розумне споживання, ремонт, переробка або використання для створення нових речей сприятимуть скороченню відходів, які призводять до забруднення довкілля);
- боротьба зі зміною клімату (у частині скорочення викидів парникових газів, розробки заходів з адаптації до зміни клімату);
- стимулювання створення робочих місць (у результаті впровадження сучасних енергоощадних та ресурсозберігаючих технологій та індустрій);
- підвищення економічної ефективності (за рахунок економії ресурсів, енергії, а також зменшення витрат, пов'язаних з утилізацією відходів).

Всесвітній економічний форум ще у 2018 році суттєво розширив базові принципи циркулярної економіки (10R), характеристику яких наведемо в табл. 1.

Таблиця 1

Базові 10R принципів циркулярної економіки та їхня характеристика

№ з/п	Принципи (10R)	Основна концепція	Переваги
1	2	3	4
1.	Refuse / Відмовитися	Передбачає свідому відмову від використання непотрібних речей або товарів	Зменшення попиту на непотрібні товари, що спричиняє зменшення обсягів виробництва та споживання ресурсів та енергії, скорочення відходів, економія коштів громадян, збереження природних ресурсів
2.	Rethink / Переосмислити	Вбачає переосмислення власного ставлення до використання продуктів чи речей, обмін або спільне використання продукту, креативний підхід до використання	З'являються нові можливості використання продуктів чи речей, які вже відслужили свій термін; спонукання до розвитку нових технологій та інноваційних рішень; зменшення відходів або перетворення їх на нові ресурси
3.	Reduce / Зменшити	Зменшення використання природних ресурсів з одночасним підвищенням ефективності виробництва та споживання; купувати лише те, що дійсно потрібно	Зменшення попиту на нові товари та навантаження на природні ресурси; скорочення відходів; заощадження коштів; декарбонізація в результаті скорочення виробництва.
4.	Reuse / Повторно використовувати	Передбачає можливість повторного використання вживаного продукту іншим користувачем за його призначенням	Збереження природних ресурсів; зменшення обсягу відходів; заощадження коштів; скорочення викидів парникових газів, що могли бути в результаті виробництва нових товарів
5.	Repair / Ремонтувати	Проведення ремонту або технічного обслуговування пошкоджених речей чи виробів з подальшим їх використанням за цільовим призначенням	Збереження ресурсів, зменшення відходів та економія коштів, підтримка місцевих надавачів послуг з ремонту, декарбонізація

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
6.	Refurbish / Відновити	Реставрація (відновлення) вживаних речей для подальшого користування	Збереження ресурсів, подовження терміну експлуатації речей, зменшення відходів та економія коштів, підтримка місцевих майстерень чи підприємств, скорочення викидів парникових газів
7.	Remanufacture / Перевиробити, реконструювати	Перетворення чи старих або пошкоджених речей на нові, котрі відповідають вимогам якості нових речей(товарів). Це може передбачати заміну елементів чи деталей, очищення, ремонт або створення нового товару	Збереження природних ресурсів, сировини, збільшення терміну використання речей, зменшення відходів та економія коштів, сприяння діяльності ремонтних майстерень, скорочення викидів парникових газів
8.	Repurpose / Змінити призначення	Знаходження нових способів використання вживаних речей	Збереження природних ресурсів, зменшення відходів та економія коштів, створення нових дизайнерських речей, скорочення викидів парникових газів
9.	Recycle / Переробити	Передбачає переробку відходів з метою перетворення їх на нові товари (предмети)	Збереження природних ресурсів, зменшення відходів, економія коштів, зменшення навантаження на довкілля, створення нових робочих місць
10.	Recover / Відновити	Сортування, обробка та перетворення відходів на нові товари (речі)	Збереження природних ресурсів, зменшення відходів, економія коштів, зменшення навантаження на довкілля, створення нових робочих місць, підтримка місцевих екологічних ініціатив

Джерело: систематизовано авторами за [1; 3; 12; 13].

Отже, провадження циркулярної економіки з використанням вищезазначених принципів сприятиме більш раціональному використанню природних ресурсів, економному витрачанню сировини та матеріалів, скороченню відходів, а отже, і зменшенню шкоди для довкілля. Циркулярна економіка – це нова модель економіки, яка асоціюється із «зеленою економікою» та спрямована на перехід від масового до відповідального споживання, розвитку екологічно чистих технологій та сприяння створенню робочих місць у секторі соціального підприємництва.

Усвідомлюючи небезпеку екологічної ситуації, яка суттєво посилюється не лише антропогенним впливом, а й активними бойовими діями, Україна поступово переходить до впровадження принципів циркулярної економіки, які підтримуються Європейським Союзом.

В умовах постійних технологічних змін та економічної невизначеності, країна також відчуває вплив кліматичних явищ та військової агресії, що призводить до формування політичної нестабільності, соціальної напруги, постійної боротьби з наслідками бойових дій у частині руйнації економіки та

суттєвого погіршення екології. Україна, як і більшість країн світу, бореться з наслідками природних катаклізмів, але, на жаль, не має достатніх ресурсів для адаптації до зміни клімату.

На цьогорічному Всесвітньому економічному форумі було проведено опитування щодо сприйняття глобальних ризиків (GRPS). У ньому взяли участь 1490 експертів з академічної спільноти, сфери бізнесу, представників уряду, міжнародної спільноти та громадянського суспільства.

Результати опитування систематизуємо в табл. 2.

Таблиця 2

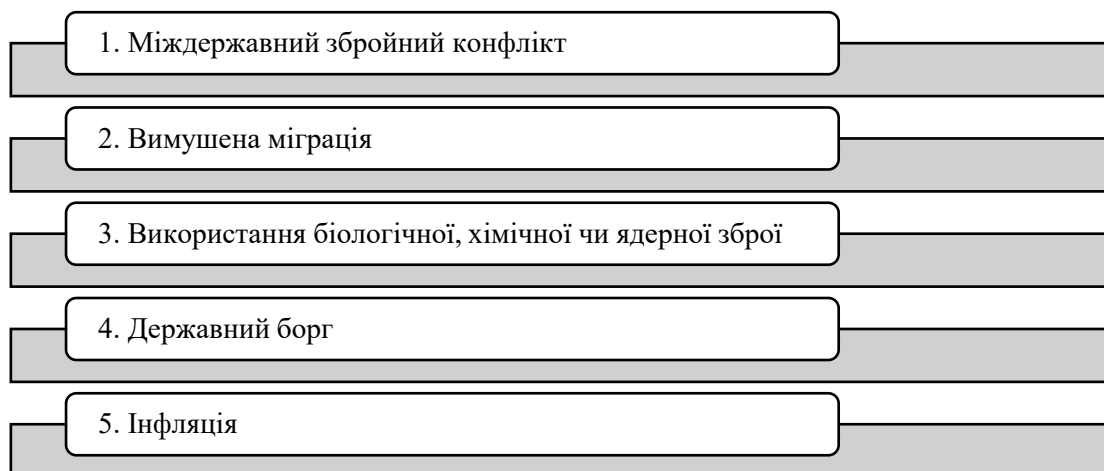
Результати опитування експертів у межах Всесвітнього економічного форуму щодо сприйняття глобальних ризиків (GRPS)

Короткострокові ризики	Довгострокові ризики
екстремальні погодні умови;	екстремальні погодні умови;
соціальна поляризація;	критичні кліматичні зміни на Землі;
кіберзагрози;	втрата біорізноманіття та колапс екосистеми;
міждержавні збройні конфлікти;	скорочення природних ресурсів;
дефіцит економічних можливостей;	хибна інформація та дезінформація;
інфляція;	несприятливі наслідки розвитку технологій ШІ;
вимушена міграція;	міграція;
рецесія;	кіберзагрози;
забруднення.	соціальна поляризація;

Джерело: [11].

Щодо України, можна сказати, що найближчим часом найбільший вплив відчуватиметься від міждержавного збройного конфлікту, дефіциту економічних можливостей, екстремальних погодних умов, забруднення навколишнього середовища, що своєю чергою підтверджує доцільність переходу до циркулярної економіки.

Найбільші 5 ризиків для України, що сформовані на Всесвітньому економічному форумі 2024 року, наведено на рис. 1.

Рис. 1. Найбільші 5 ризиків для України, що є перешкодою сталого розвитку

Джерело: [11, с. 111].

Щодо імовірності виникнення ризиків були отримані такі результати (рис. 2).

Рис. 2. Імовірність виникнення глобальних ризиків, %

Джерело: [11].

Найбільш суттєву загрозу ризиків для економічного розвитку становлять екстремальні погодні умови (66 %), дезінформація (53 %) та суспільна або політична поляризація (46 %). Зміни клімату впливають на світову економіку. Згідно з оцінкою експертів Всесвітнього економічного форуму, природні катаклізми, що спричинені глобальним потеплінням, у середньому щогодини завдають світу збитків на майже 16,3 млн доларів.

У розрізі галузей економіки, вплив глобального потепління відчуватиметься дещо по-різному. Найбільш відчутним буде вплив на сільське господарство, оскільки більш тепла погода може підвищити ефективність використання земель за рахунок подовження вегетаційного періоду, що дозволить вирощувати кілька врожаїв за сезон. Натомість посухи та екстремальна спека можуть завадити вирощуванню певних культур, потребуватимуть значних інвестицій на іригацію, спричинять зміну спеціалізації агропідприємств або ж їх переміщення в інші, більш сприятливі, переважно північні регіони. Глобальне потепління може стати причиною виникнення і більш масштабних стихійних лих (граду, смерчів, ураганів тощо) [2; 5].

Стихійні лиха суттєво впливатимуть і на роботу енергетичної системи, особливо в зимовий період, коли вночі температура повітря коливатиметься біля нуля, а вдень буде плюсова температура, або ж в інші пори року при суттєвому посиленні сили вітру та зливах, що може призводити до аварій електромереж.

Глобальне потепління суттєво вплине й на роботу підприємств зв'язку, сфери транспорту та логістики.

Зміна кліматичних умов поступово поширюватиметься і на інші галузі економіки, витрати роботодавців та держави на боротьбу з наслідками стихійних лих або створення таких умов, які зможуть їх мінімізувати, збільшуватимуться. Продуктивність праці персоналу також може варіюватися залежно від природних умов, особливо в період спеки. Тому варто буде інвестувати в закуплю засобів кліматичного контролю, переглядати тривалість робочого дня, а також режим праці та відпочинку.

Крім зміни клімату, на думку експертів, суттєвим ризиком для сталого розвитку є поширення дезінформації та неправильне використання технологій штучного інтелекту, що може спричинити неправильну поінформованість суспільства з різних питань, маніпулювання громадською думкою, знецінити важливість освіти та фахової підготовки тощо [6].

Вагомою загрозою для сталого розвитку є суттєва поляризація суспільства, особливо в частині значної диференціації населення за рівнем доходу. На фоні суттєвого збагачення однієї частини суспільства, інша перебуває на межі бідності, що спричиняє соціально-політичну нестабільність, а також є перешкодою до економічного зростання.

Постійні атаки на критичну інфраструктуру призводять до значних негативних наслідків на економіку, зокрема руйнування підприємств, пошкодження енергетичної інфраструктури, теплопостачання, водо- та газопостачання. Зважаючи на це, доцільним буде поступовий перехід до сучасних відновлювальних джерел енергії, використання енергоефективних технологій, використання енергоефективних матеріалів при будівництві, ощадливе споживання всіх видів ресурсів.

Вважаємо, що для поступового переходу до циркулярної економіки необхідно здійснити такі першочергові кроки:

1. Мінімізувати відходи за рахунок виготовлення товарів із вторинної сировини, реінжинірингу виробничих процесів, впровадження екодизайну, максимально ефективного використання сировини, розумного споживання тощо.

2. Раціонального використання природних ресурсів та зменшення забруднення довкілля в частині зменшення викидів парникових газів, використання систем очищення стоків, ведення органічного землеробства, збереження біорізноманіття, використання екологічно чистих технологій.

3. Розробки плану заходів з адаптації до зміни клімату.

4. Інвестування у розвиток відновлювальних джерел енергії (сонячна вітрова, гідроенергетика тощо).

5. Створення умов для зменшення соціальної поляризації суспільства та створення здорового середовища для життя.

Висновки та пропозиції. Ті глобальні проблеми, які відчуває людство вже тепер, є свідченням того, що використовувані до цього часу принципи управління економікою вже не є ефективними, що спричиняє вичерпність ресурсів, забруднення довкілля, природні екологічні катастрофи, глобальне потепління, неефективність енергосистеми, соціальної напруженості тощо. Покращення ситуації вбачаємо у поступовому переході до збалансованого

сталого розвитку, через впровадження принципів циркулярної економіки. Перехід до циркулярної економіки дозволить завдяки впровадженню принципів 10 R, скоротити викиди парникових газів, спонукатиме переходу до екологічно чистих технологій, розробці технологій повторної переробки та утилізації сміття, створити нові робочі місця, підтримати місцевих виробників, впроваджувати принципи розумного споживання, сформувані екосвідомість, що дозволить зменшити негативного впливу на довкілля, підвищити енергоефективність, підвищити конкурентоспроможність вітчизняної економіки та сприяти сталому розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Білоусько Т. Циркулярна економіка в контексті досягнення цілей сталого розвитку [Електронний ресурс] / Т. Білоусько // Економіка та суспільство. – 2024. – № 65. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-52>.
2. Вінокуров Я. Аномальна спека та два врожаї за сезон: як глобальне потепління вплине на економіку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/08/27/718416/>.
3. Горбаль Н. І. Впровадження циркулярної економіки на основі європейського досвіду / Н. І. Горбаль, М. М. Мазурик, О. З. Микитин // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. – 2021. – № 2 (6). – С. 280-289.
4. Зварич І. Я. Детермінанти формування глобальної інклюзивної циркулярної економіки / І. Я. Зварич // БізнесІнформ. – 2021. – № 1. – С. 40–48.
5. Кичко І. І. Раціональне водокористування та водоспоживання у процесі інтенсифікації сільськогосподарської діяльності: еколого-економічні аспекти [Електронний ресурс] / І. І. Кичко // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2022. – № 2(30). – С. 54-63. – Режим доступу: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/271166>.
6. Кичко І. І. Сучасні підходи до водокористування з дотриманням принципів водної безпеки в Україні / І. І. Кичко, А. В. Холодницька // Економіка та суспільство. – 2022. – Випуск № 38. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-26>.
7. Корнелюк О. Концептуальні засади розвитку циркулярної економіки / О. Корнелюк, Н. Павліха // Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. – 2023. – № 3 (17). – С. 303-318. – DOI: <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-03-303-318>.
8. Мініна О. Нова модель економіки України: пошук оптимального вектора після-воєнного розвитку / О. Мініна, Ж. Дерій, Н. Шадура-Никипорець // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2024. – № 1(37). – С. 34–44. – DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1\(37\)-34-44](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-34-44).
9. Савченко В. М. Циркулярна економіка в умовах формування Суспільства 5.0 / В. М. Савченко, Л. В. Кононенко, А. С. Карнаушенко // Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. – 2023. – № 16. – С. 166–174. – DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.2>.
10. Shymanovska-Dyanich L. Circular economy: definition, positive and negative sides / L. Shymanovska-Dyanich, N. Rangra // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. – 2024. – № 75. – С. 44-50.
11. The Global Risks Report 19th Edition Insight Report. World Economic Forum 91-93 route de la Capite CH-1223 Cologny/Geneva Switzerland, 2024. – 123 p.
12. Усата Н. Концептуальні основи циркулярної економіки в сільському господарстві / Н. Усата // Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. – 2023. – № 4. – С. 153-163. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2023-4-153-163>.

13. Яценко О. М. Циркулярна економіка як основа забезпечення сталого розвитку країни в контексті євроінтеграції / О. М. Яценко, О. А. Швиданенко, Г. О. Швиданенко // *Економіка і регіон*. – 2022. – № 4(87). – С. 150–167. – DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4\(87\).2794](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4(87).2794).

References

1. Bilousko, T. (2024). Tsyrukuliarna ekonomika v konteksti dosiahnennia tsilei staloho rozvytku [Circular economy in the context of achieving the goals of sustainable development]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, (65). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-52>.

2. Vinokurov, Ya. (2024). Anomalna speka ta dva vrozhai za sezon: yak hlobalne poteplinnia vplyne na ekonomiku [Abnormal heat and two harvests per season: how global warming will affect the economy]. <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/08/27/718416>.

3. Horbal, N.I., Mazuryk, M.M., Mykytyn, O.Z. (2021). Vprovadzhennia tsyrkuliarnoi ekonomiky na osnovi yevropeiskoho dosvidu [Implementation of circular economy based on European experience]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku – Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development*, 2(6), 280-289.

4. Zvarych, I.Ya. (2021). Determinanty formuvannia hlobalnoi inkluzyvnoi tsyrkuliarnoi ekonomiky [Determinants of the formation of a global inclusive circular economy]. *Biznes Inform – Business Inform*, 1, 40–48.

5. Kychko, I.I. (2022). Ratsionalne vodokorystuvannia ta vodospozhyvannia u protsesi intensyfikatsii silskohospodarskoi diialnosti: ekoloho-ekonomichni aspekty [Rational water use and water consumption in the process of intensification of agricultural activity: ecological and economic aspects]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, (2(30)), 54-63. <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/271166>.

6. Kychko, I.I., Kholodnytska, A.V. (2022). Suchasni pidkhody do vodokorystuvannia z dotrymanniam pryntsyviv vodnoi bezpeky v Ukraini [Modern approaches to water use in compliance with the principles of water safety in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 38. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-26>.

7. Korneliuk, O., Pavlikha, N. (2023). Kontseptualni zasady rozvytku tsyrkuliarnoi ekonomiky [Conceptual foundations of circular economy development]. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii – International relations, public communications and regional studies*, 3(17), 303-318. <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2023-03-303-318>.

8. Minina, O., Derii, Zh., Shadura-Nykyporets, N. (2024). Nova model ekonomiky Ukrainy: poshuk optymalnogo vektora pislia-voiennoho rozvytku [A new model of Ukraine's economy: the search for the optimal vector of post-war development]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, (1(37)), 34–44. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1\(37\)-34-44](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-34-44).

9. Savchenko, V.M., Kononenko, L.V., Karnausenko, A.S. (2023). Tsyrukuliarna ekonomika v umovakh formuvannia Suspilstva 5.0 [Circular economy in the conditions of the formation of Society 5.0]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Serii: Ekonomika – Taurian scientific bulletin. Series: Economy*, 16, 166–174. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.2>.

10. Shymanovska-Dyanich, L., Rangra, N. (2024). Circular economy: definition, positive and negative sides. *Visnyk Lvivskoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of the Lviv University of Trade and Economics. Economic sciences*, 75, 44-50.

11. The Global Risks Report 19th Edition Insight Report (2024). World Economic Forum 91-93 route de la Capite CH-1223 Cologny/Geneva Switzerland.

12. Usata, N. (2023). Kontseptualni osnovy tsyrkuliarnoi ekonomiky v silskomu hospodarstvi [Conceptual foundations of the circular economy in agriculture]. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, 4, 153-163. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2023-4-153-163>.

13. Yatsenko, O.M., Shvydanenko, O.A., Shvydanenko, H.O. (2022). Tsyrukliarna ekonomika yak osnova zabezpechennia staloho rozvytku krainy v konteksti yevrointehratsii [Circular economy as a basis for ensuring sustainable development of the country in the context of European integration]. *Ekonomika i rehion – Economy and the region*, 4(87), 150–167. [https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4\(87\).2794](https://doi.org/10.26906/EiR.2022.4(87).2794).

Отримано 29.08.2024

UDC 330.3

Alla Kholodnytska

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Personnel Management and Business Technology
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)
E-mail: allakholodnytska@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-5563-3591>
ResearcherID: [JXK-0807-2024](https://orcid.org/0000-0001-5563-3591)

Iryna Kychko

D.Sc. in Economics,
Professor of the Department of Personnel Management and Business Technologies
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)
E-mail: ira41215@ukr.net. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0002-1110-4177>
ResearcherID: [H-1753-2016](https://orcid.org/0000-0002-1110-4177)

Zhanna Derii

Doctor of Economic, Professor, Head of the Department of Economics, Accounting and Taxation
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)
E-mail: jannet_d@ukr.net. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0003-3695-7202>
ResearcherID: [F-3828-2014](https://orcid.org/0000-0003-3695-7202)

IMPLEMENTATION OF PRINCIPLES OF THE CIRCULAR ECONOMY IN THE CONTEXT OF THE UKRAINE'S DEVELOPMENT BASED ON SUSTAINABILITY

In the article, the need to introduce the concept of the circular economy was substantiated by the author. The feasibility of transition to the 10 basic principles of the circular economy was proven in the article, which will promote efficient use of resources, de-carbonization, introduction of energy-saving technologies, creation of new jobs, support for local producers, waste recycling, and reduction of waste generation. The authors have processed the results of a survey of experts conducted within the framework of the World Economic Forum's Global Risk Perception Survey (GRPS). It is noted that in the near future, the most significant impact on the economy will be felt as a result of extreme weather conditions; social polarization, cyber threats and the use of artificial intelligence, interstate armed conflicts; limited economic opportunities, inflation, forced migration and environmental pollution. In the article, the likelihood of global risks is also examined. It is noted that experts have identified 5 main risks for Ukraine, including an interstate armed conflict in the country, forced migration due to the war, inflation, rising public debt, and the consequences of using various types of weapons. Priority steps for gradual transition to the circular economy, including waste minimization, rational use of natural resources and reduction of environmental pollution, adaptation to climate change, investment in renewable energy sources, creation of conditions for reducing social polarization and creating a healthy living environment are proposed by the author.

Keywords: circular economy; green economy; climate change; energy efficiency; decarbonization; sustainable development; natural resources; environmental protection.

Fig.: 2. Table: 2. References: 13.